

La localització d'expressions en el DIEC2

JAUME SALVANYÀ (jsalvanya@gmail.com)

L' introducció del DIEC2 (part II.1) adverteix que «moltes subentrades han estat conduïdes a altres articles que no són aquells en què apareixen en la primera [edició del DIEC]; és allò que s'esdevé amb les unitats lèxiques constituïdes per més d'un mot el nucli sintàctic de les quals ha servit de criteri per a inserir-les allà on són ara». Per exemple, *buscar les pessigolles*, que en el DIEC1 figurava en l'entrada *pessigolles*, en el DIEC2 és dins de *buscar*.

Aquest criteri, que afecta sobretot —però no únicament— expressions que contenen un verb, pot ser tan objectiu com es vulgui, però, lluny de representar una millora, empitjora moltíssim l'eficiència i la rapidesa de les consultes. Per diverses raons:

1) Va contra la tradició. L'usuari del diccionari va a buscar les expressions pel mot que ressalta més, i així és com es poden trobar majoritàriament en les diferents obres lexicogràfiques catalanes (el DCVB, el GDLC, el GD62 i el mateix DIEC1). En el DIEC2 les han canviades de lloc i no es troben (o almenys no es troben a la primera, cosa que obliga a repetir la cerca en altres entrades):

- En *l'ull a la funerala* el que ressalta és *funerala*, i es troba per *funerala* en tots els diccionaris, però no en el DIEC2, on, tot i haver-hi la locució *a la funerala* ('portar una arma de cap per avall en senyal de dol'), *l'ull a la funerala* està entrat únicament en *ull*.
- En *tocar la pera* el que destaca és *pera*, i en tots els diccionaris apareix en *pera* menys en el DIEC2, on figura en *tocar*.
- En *permetre's el luxe (de fer alguna cosa)* el que ressalta és *luxe*, que és per on ho entren el GDLC, el GD62 i el DIEC1, però no el DIEC2, on cal anar a *permetre*.

2) Exigeix un esforç extra. No se li pot demanar, a qui consulta el diccionari, que abans de buscar una expressió faci un raonament sintàctic i en determini el nucli. Amb això l'únic que s'aconsegueix és posar obstacles als automatismes que havia adquirit l'usuari i que ja li funcionaven bé. A més a més, en algun cas no és gaire clar quin és el nucli sintàctic:

- *Anar-se'n a can Pistras*. El sentit comú per a anar a buscar aquesta expressió funciona amb el DCVB, el GDLC i el GD62: *a Pistras*.¹ Però el DIEC1 i el DIEC2 la fan anar a buscar a l'entrada *can*!

D'altra banda, el DIEC2 no és sistemàtic amb aquest criteri de localització: les expressions *sortir amb un ciri trencat*, *prendre la paraula* o *arribar a misses dites* tenen els nuclis sintàctics en *sortir*, *prendre* i *arribar*, però el diccionari les dóna dins de *ciri*, *paraula* i *missa*. En aquests casos, doncs, encara preval la intuïció.

Per a ser justos, però, cal dir que de vegades en els altres diccionaris també es troben expressions allà on no esperes trobar-les, pel nucli sintàctic. Tant el GDLC com el GD62, per exemple, entren *arronsar-se-li el melic (a algú)* no pas dins el mot *melic* sinó dins *arronsar*. Es tracta, però, de casos puntuals en comparació amb l'abast del fenomen en el DIEC2.

3) És desorientador. No trobar una expressió allà on la fa anar a buscar la intuïció pot fer concloure erròniament que no figura en el diccionari:

- *En petit comitè*. No es troba en el DIEC2 ni per *comitè* ni per *petit*. Conclusió (precipitada): no figura en el diccionari. Però en el GDLC, dins de *comitè* (on, si no?), hi ha: *reunir-se en petit comitè*. Tornant al DIEC2 amb la «pista» de *reunir-se*, oh sorpresa!, a l'entrada *reunir* es troba l'expressió. A qui se li acu-

1. El DCVB, DIEC1, DIEC2 i GDLC ho donen amb majúscula; el GD62, amb minúscula.

dirà anar-ho a buscar en aquesta entrada si és una expressió que, malgrat que hi ha implícit el fet de reunir-se, la trobem amb molts altres verbs i sintagmes?: *discutir-ho en petit comitè, prendre una decisió en petit comitè, una presentació en petit comitè*, etc. Donant l'expressió en l'entrada *comitè* s'estalviarien molts embolics.

- *Més content que unes pasqües*. En el DIEC2, en *pasqua* no hi és. En *content* només surt *més content que un gínjol*. Canvi de diccionari, doncs. Cap al GDLC. A l'entrada *pasqua* hi ha *content com* (o *més alegre que*) *unes pasqües*. I, de passada, al GD62: *content com* (o *més alegre [o més content] que*) *unes pasqües* (també sota l'entrada *pasqua*, naturalment). De tornada al DIEC2 amb la «pista» de *alegre* veiem, efectivament, que a l'entrada *alegre* hi ha *més alegre que unes pasqües*. A qui ho diu amb *content* li és impossible endevinar que li ho donaran per *alegre*!
- Si el DIEC2 dóna la locució *del cor* dins de *revista*, ¿com se li pot acudir a algú de mirar-ho en aquesta entrada si el que està buscant és *premsa del cor* o *periodista del cor* o *notícia del cor*? Si no hi cau, és fàcil que li passi per alt. En aquest cas, en el GDLC i en el GD62 tampoc no ho trobem en l'entrada *cor*: el primer ho recull dins de *revista* i *premsa* i el segon únicament dins de *premsa*.

Aquest quadre permet fer-se una idea més general dels contratemps que comporta aquest tipus d'ordenació del DIEC2 en comparació amb altres diccionaris. A la columna «mot que ressalta» hi anoto per quin mot buscaria cada expressió intuïtivament. A les altres columnes, l'entrada per on es troben en cadascun dels diccionaris (a tots els esmentats fins ara hi afegeixo el DNV).

EXPRESSIÓ	MOT QUE RESSALTA	DIEC2	ALTRES DICCIONARIS				
			DCVB	DIEC1	GDLC	GD62	DNV
afluixar la mosca	mosca	afluixar	afluixar / mosca	mosca	mosca	afluixar / mosca	afluixar / mosca
aixecar la llebre	llebre	aixecar	aixecar	aixecar / llebre	aixecar / llebre	llebre	alçar / llebre
beure a galet	galet	beure	beure / galet	beure / galet	beure / galet	beure / galet	beure / galet
beure a morro	morro	beure	beure / morro	beure / morro	beure	beure / morro	beure / morro
cantar les quaranta	quaranta	cantar	cantar / quaranta	cantar / quaranta	quaranta	quaranta	cantar / quaranta
cobrir-se de glòria	glòria	cobrir	—	cobrir	cobrir / glòria	cobrir / glòria	—
començar la casa per la teulada	teulada	començar	teulada	casa	casa	casa	—
dir o fer una cosa de cara a la galeria	galeria	cara	galeria (no recollit com a locució)	galeria	galeria (no recollit com a locució)	galeria (no recollit com a locució)	galeria (no recollit com a locució)
faltar-li un bull	bull	faltar	faltar / bull	bull	bull	bull	faltar / bull
ficar la pota	pota	ficar	ficar / pota	pota	pota	pota	ficar / pota
haver begut oli	oli	beure	beure / oli	beure / oli	oli	beure / oli	beure / oli
i encara gràcies	gràcies (o, si més no, gràcia)	encara	—	encara	encara	gràcia	encara / gràcia
oca (el joc)	oca	joc	oca	oca	oca	oca	oca
pagar els plats trencats	plat	pagar	pagar / plat	trencar	plat	plat	pagar / plat
passar la nit del lloro	lloro	nit	—	nit	lloro	lloro / nit	—
pujar-li la mosca al nas	mosca	pujar	pujar / mosca	mosca / nas	pujar / mosca	—	pujar / mosca / nas
remenar les cireres	cirera	remenar	remenar / cirera	remenar / cirera	remenar / cirera	cirera	remenar / cirera
saber-la llarga	llarg	saber	saber / llarg	saber / llarg	saber / llarg	saber / llarg	saber / llarg
ser o semblar can seixanta	seixanta	can	seixanta	seixanta	seixanta	can	—
tallar el bacallà	bacallà	tallar	tallar / bacallà	tallar	tallar / bacallà	tallar / bacallà	tallar / bacallà
trencar l'olla	olla	trencar	—	trencar	olla	olla	—

En general, doncs, tots els diccionaris excepte el DIEC2 recullen l'expressió almenys pel mot que resalta. És cert que sovint alguns repeteixen la mateixa expressió en un mot i en un altre (ho fa bastant sistemàticament el DNV), i això el DIEC2 s'ho estalvia, «car implica una repetició innecessària», se'ns aclareix en la introducció del diccionari (part II.1). Aquest podria ser un argument de pes en una edició en paper, més limitada per l'espai, però no en una edició en línia. En qualsevol cas, als usuaris els resulta molt més útil trobar l'expressió repetida en dues entrades que no pas haver de fer una mateixa cerca dues i tres vegades (i, algun cop, quedar-se amb el dubte de si l'expressió pot estar «amagada» en una altra entrada). La repetició, doncs, potser no és tan innecessària...

En conclusió, el criteri del DIEC2 de reordenació d'expressions pel nucli sintàctic, malgrat que és objectiu, va contra la intuïció i, en el millor dels casos, alenteix les cerques. Amb els altres diccionaris, en canvi, la intuïció funciona i les consultes solen ser més ràpides. ♦

Bibliografia

- * DCVB: *Diccionari català-valencià-balear*, d'A. M. ALCOVER i F. de B. MOLL, edició en línia, Editorial Moll i Institut d'Estudis Catalans
- * DIEC1: *Diccionari de la llengua catalana*, 1a edició (en línia), Institut d'Estudis Catalans
- * DIEC2: *Diccionari de la llengua catalana*, 2a edició (en línia), Institut d'Estudis Catalans
- * DNV: *Diccionari normatiu valencià*, edició en línia, Acadèmia Valenciana de la Llengua
- * GD62: *Gran Diccionari 62 de la llengua catalana*, a cura de Lluís López del Castillo, Edicions 62, Barcelona, segona edició, 2005
- * GDLC: *Gran diccionari de la llengua catalana*, edició en línia, Enciclopèdia Catalana

TRIAS
DES DE 1908

**PLAERS
D'AMETLLA**

Trias Galetes - Biscuits SA
Ctra. de Sils, 36
17430 Santa Coloma de Farners
Tel. 972 84 12 13
www.trias.cat